

Marek Mierzwa

Samorząd terytorialny w Szwecji

Rocznik Samorządowy 6, 162-180

2017

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Marek Mierzwa, Wydział Prawa i Administracji UMCS

Samorząd terytorialny w Szwecji

The Local Government in Sweden

Abstrakt

Celem poniższego tekstu jest przedstawienie szwedzkiego modelu samorządu lokalnego, z uwzględnieniem historii tej instytucji, jej struktury, organów, funkcji oraz roli jaką odgrywa w zdecentralizowanym systemie administracji publicznej. Podstawą opracowania będzie analiza dostępnej literatury oraz przepisów regulujących ustrój samorządu terytorialnego Szwecji.

Słowa kluczowe: samorząd lokalny w Szwecji, Szwecja

Abstract

The purpose of this article is to present the Swedish model of local government, including: history of this institution, structure, authorities, function and the meaning in Swedish decentralized system of public administration. This will be based on the analysis available literature and the rules governing the system of local government of Sweden.

Keywords: county council, local government, municipalities

1. Wprowadzenie

Samorząd terytorialny stanowi nieodłączny element współczesnych państw demokratycznych. Funkcjonuje dzięki decentralizacji administracji publicznej, a jego podstawową funkcją jest zapewnienie mieszkańcom udziału w sprawowaniu władzy w państwie. Ponadto umożliwia skuteczną realizację zadań publicznych, gwarantuje prawa i swobody obywatelskie, zapobiega wszechwładztwu państwa i stanowi istotny czynnik w procesie budowania oraz funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego¹.

¹ A. Lipska-Sondecka, *Samorząd Terytorialny Republiki Federalnej Niemiec, Szwecji i Hiszpanii*, Koszalin 2005, s. 5.

Państwo powierzając zadania jednostkom samorządu terytorialnego, pozostawia sobie jednocześnie prawo czuwania nad tym, aby realizacja tych zadań mieściła się w granicach prawa².

Wśród różnych modeli samorządu terytorialnego na uwagę zasługuje samorząd lokalny w Szwecji. Państwo to położone jest w Europie północnej, we wschodniej części Półwyspu Skandynawskiego nad Morzem Bałtyckim. Większość jego powierzchni pokrywają wyżyny i góry. W północnej części, znajdującej się w sferze podbiegunowej, panują niekorzystne warunki klimatyczne, przez co jest ona słabo zaludniona³. Czynniki naturalne odegrały istotną rolę w procesie integracji miejscowej ludności, tworzeniu solidaryzmu oraz prawa do współdecydowania w sprawach istotnych dla lokalnej społeczności. Urzeczywistnianiu tych zasad sprzyjają rozwiązania ustrojowe, zwłaszcza z zakresu samorządności lokalnej.

Administrację publiczną w Szwecji cechuje głęboka decentralizacja, czego instytucjonalnym wyrazem jest posiadający szerokie kompetencje samorząd lokalny. Został on oparty na długoletniej tradycji i wpisuje się w system wartości tamtejszych mieszkańców. Dostosowanie instytucji samorządowych – zdaniem autora – do specyfiki tego państwa jest podstawą skutecznego funkcjonowania szwedzkiego modelu samorządu terytorialnego i pozwala na jego dalszy rozwój.

2. Podstawowe informacje o ustroju politycznym Szwecji

Szwecja jest dziedziczną monarchią konstytucyjną. Podstawowe zasady ustrojowe zostały sformułowane w *Akcie o wolności prasy* z 1766 r., *Akcie o sukcesji tronu* z 1810 r., *Akcie o formie rządu* z 1974 r. oraz *Podstawowym prawie swobody wypowiedzi* z 1991 roku. Akty te łącznie stanowią szwedzką konstytucję⁴.

W Szwecji obowiązuje parlamentarno-gabinetowy system rządów. Głową państwa jest król, który pełni głównie funkcję reprezentacyjną. Ponadto jest zwierzchnikiem Kościoła ewangelicko-luterańskiego. Władzę ustawodawczą sprawuje Riksdag – jednoizbowy parlament, liczący 349 posłów wybieranych na czteroletnią kadencję. Na czele władzy wykonawczej stoi rząd składający się z ministrów i premiera. Osobę na stanowisko premiera proponuje *talman*, a jego nominacja jest zatwierdzana

² S. Flejterski, M. Ziolo, *Centralizacja i decentralizacja zadań publicznych w świetle wybranych rozwiązań europejskich. Próba oceny*, „Studia Regionalne i Lokalne” 2008, nr 3 (33), s. 80–81.

³ *Wielka Encyklopedia Geografii*, t. 1: *Europa*, Oxford Educational, 2005, s. 16–17.

⁴ M. Popławski, *Samorząd terytorialny w Królestwie Szwecji*, Toruń 2007, s. 19–20.

przez głosowanie całej izby⁵. Ministrowie pełnią funkcje kierowników resortów i odpowiadają za przygotowywanie aktów prawnych. Obok nich działają rozbudowane urzędy centralne z apolitycznymi i wyspecjalizowanymi pracownikami. Występuje więc dualizm administracji rządowej. Rząd ponosi odpowiedzialność polityczną przed parlamentem oraz odpowiedzialność konstytucyjną. W ramach pełnienia funkcji kontrolnej Riksdag powołuje m. in.: czterech *ombudsmanów*, którzy nadzorują działalność administracji i sądów, a także rewizorów kontrolujących sprawy finansowe państwa. Natomiast Komisja Konstytucyjna Riksdagu sprawdza, czy rząd realizuje zasadę praworządności i kieruje się w swojej polityce interesem Królestwa⁶.

3. Rys historyczny

Mieszkańcy Szwecji, ze względu na warunki geograficzne i klimatyczne, byli niejako zmuszeni do opierania się na sprawnej organizacji silnych i niezależnych wspólnot lokalnych, przy jednoczesnym ograniczaniu uprawnień władzy centralnej. Przyjmuje się, że już w ostatnich wiekach p.n.e. na obszarze południowej i środkowej Szwecji rozwijało się osadnictwo połączone z zakładaniem trwałych, zwartych osiedli⁷.

Na początku naszej ery, z bezklasowej społeczności rolniczej, zaczęła wyodrębniać się warstwa możnych. Od V w. na terenie Szwecji funkcjonowały niewielkie, autonomiczne i samowystarczalne osady zarządzane przez lokalnych przywódców. W wyniku rozwoju osad wiejskich i zacieśniania między nimi współpracy, z czasem wykształciły się z nich większe społeczności. Wsie łączyły się w większe skupiska, te zaś w obszary plemienne. Okres wojenno-kupieckich wypraw Wikingów między IX a XI wiekiem skutkowało rozwojem miast handlowych, a tym samym samorządów miejskich⁸. Od XI do XIII w. trwał proces jednoczenia kraju. Ważną rolę odegrała w nim dynastia Folków, zasiadająca na tronie od 1250 roku. Data ta jest uznawana za moment zjednoczenia Szwecji.

Mimo prób centralizacji władzy, Szwecja jeszcze przez wiele lat składała się z dzielnic (*land*, później *landskap*), posiadających znaczną samodzielność i niezależność od władzy zwierzchniej. Podział ten miał charakter historyczny i wynikał z procesu kształtowania się państwa. W każdej dzielnicy funkcjonowały odrębne instytucje i obo-

⁵ *Talman* to przedstawiciel jednoizbowego Riksdagu, odpowiednik Marszałka Sejmu RP i Marszałka Senatu RP.

⁶ A.Lipska-Sondecka, op. cit., s. 55.

⁷ A. Kersten, *Historia Szwecji*, Warszawa 1973, s. 29; D. Kościewicz, *Kulturowe uwarunkowania państwa dobrobytu – wybrane zagadnienia*, „Społeczeństwo i Ekonomia” 2014, nr 1 (1), s. 78.

⁸ A. Kersten, op. cit., s. 40-41.

wiązywało wewnętrzne prawo. Władza lokalna była sprawowana poprzez tzw. *tingi* – wiece z udziałem wszystkich wolnych ludzi. Na takich zgromadzeniach przede wszystkim rozstrzygano miejscowe spory i wymierzano sprawiedliwość. Wiece zwoływano także dla okręgów (części składowe dzielnic), na których zbierali się mężczyźni – zwierzchnicy rodzin wchodzących w skład miejscowej społeczności. Każdy okręg z *tingiem* i przywódcą na czele przypominał miniaturowe państewko, luźno związane z innymi okręgami, dzielnicą i królestwem⁹. Prawo do decydowania w istotnych dla danej społeczności sprawach, zgodnie z postanowieniami Landlagu z połowy XIV w., przysługiwało również chłopom¹⁰. Posiadali oni, na tle innych państw europejskich, wyjątkowo dobrą pozycję, co po części wynikało z chłopskiego charakteru społeczeństwa szwedzkiego oraz braku struktur charakterystycznych dla klasycznego feudalizmu¹¹.

Napływający do Szwecji od XIV wieku, w związku z wymianą handlową, element niemiecki wywarł istotny wpływ na organizację władz miejskich. W miastach wprowadzano regulacje oparte na prawie magdeburskim. Władze miejskie tworzyła rada miejska i ława sędziowska. Zgodnie z regułami prawnymi z połowy XIV w., w miastach zamieszkiwanych przez ludność niemiecką połowę składu rady mieli stanowić Niemcy.

W 1319 r., wraz z elekcją Magnusa Erikssona na króla, uchwalono kartę wolności, nazywaną często pierwszą konstytucją Szwecji. Ustalono w niej m. in.: elekcyjność tronu, zakaz rozdawania królewskich ziem oraz nakładania podatków bez zgody przedstawicieli stanów. Wejście w życie tych postanowień ugruntowało silną pozycję możnowładztwa, które skutecznie zapobiegało trwałemu wzmocnieniu władzy królewskiej¹².

Istotną rolę w procesie jednoczenia Szwecji, a także dla rozwoju samorządu lokalnego odegrało chrześcijaństwo. Chryścianizacja tego kraju rozpoczęła się najprawdopodobniej na początku IX wieku. W 1008 r. ochrzczony został pierwszy szwedzki król – Olaf Skatkonung. Choć walka z pogaństwem trwała aż do XII w. Kościół w Szwecji od początku dysponował realną siłą oraz niezależnością od władzy świeckiej, gwarantowaną licznymi przywilejami, immunitetami oraz nadaniami ziemskimi. Kościół posiadał uprawnienia do nakładania podatków lokalnych, prowadził ewidencję ludności. Granice diecezji przez wiele lat pokrywały się z granicami gmin. Współdziałanie organi-

⁹ A. Kersten, op. cit., s. 49–50 oraz A. Lipska-Sondecka, op. cit., s. 55.

¹⁰ Landlag z poł. XIV w. to zbiór prawa krajowego, który potwierdził część postanowień karty wolności z 1319 r. Ponadto zawierał wiele zasad obowiązującego prawa dzielnicowego. Wprowadził również sporo nowych zasad opartych na prawie rzymskim i kanonicznym.

¹¹ D. Kościwicz, op. cit., s. 75–76.

¹² A. Kersten, op. cit., s. 73–74.

zacji kościelnej z władzą centralną było istotne dla obu stron, zwłaszcza że prerogatywy królewskie były znacząco ograniczone – początkowo nie posiadał on nawet prawa do ściągania podatków¹³.

Na początku XVI w. Szwecja wkroczyła na drogę dynamicznego rozwoju. Rządzący w latach 1521–1560 Gustaw Waza scentralizował władzę, zreformował podatki i uzależnił Kościół od państwa. W okresie jego rządów miała miejsce reformacja, w wyniku której popularność zyskał luteranizm. Radykalne reformy Gustawa kontynuowane przez jego synów przyniosły rozkwit gospodarczy i wzmocniły pozycję Szwecji, co pozwoliło jej na skuteczną walkę o *dominium Maris Baltici* i uzyskanie rangi mocarstwa w XVII wieku. W wyniku reform wzmacniających rządy królewskie zmalała rola władzy lokalnej¹⁴.

W procesie kształtowania się samorządu terytorialnego istotne były również reformy Karola XI. W latach 80-tych XVII w. przeprowadził on Wielką Redukcję. Jej efektem była parcelacja ok. 80% majątków szlacheckich. Położyła ona kres dążeniom szlachty do przekształcenia wolnych chłopów płacących tylko podatki w feudalnie zależnych poddanych. Co więcej, umożliwiła im nabycie na własność posiadanego gospodarstwa. Poprawa pozycji chłopów skutkowałą rozwojem wiejskich samorządów lokalnych¹⁵.

Po pokoju w Nystad w 1721 r. władza królewska znów została osłabiona. Pokój ten zakończył III wojnę północną, w której zwycięstwo odniosła armia rosyjska. Na mocy jego postanowień, Szwecja utraciła Ingrię, Karelie, Estonię i Inflanty oraz została zobowiązana do wypłaty reparacji wojennych Rosji. Wydarzenie to uznaje się za kres mocarstwowych aspiracji Szwecji. Zapoczątkowany w tym czasie okres wielkich zmian zakończył się wraz z powstaniem przeciwko Gustawowi III oraz utratą Finlandii i Wysp Alandzkich w 1809 roku. Datę tę można uznać za kres wojowniczości i ekspansji, które dominowały w polityce Szwecji od czasów Wikingów. Od tej pory Szwecja wkroczyła na drogę pokoju. Polityka neutralności jest konsekwentnie realizowana do czasów współczesnych.

W XIX w. utrwaliły się w Szwecji stosunki kapitalistyczne, nastąpił wzrost znaczenia burżuazji i liberalizmu mieszczańskiego. Przeprowadzono wiele reform wewnętrznych, również w sferze samorządu terytorialnego. W wyniku zmian przepro-

¹³ Znaczenie Kościoła znacznie zmalało od 1 stycznia 2000 r. wraz z wejściem w życie ustaw: *Akt o społecznoścach religijnych* oraz *Akt o Kościele Szwedzkim*. Ograniczyły one uprawnienia Kościoła do przeprowadzania pochówków oraz opieki nad dobrami dziedzictwa narodowego.

¹⁴ A. Kersten, op. cit., s. 140–158.

¹⁵ Ibidem, s. 225–227.

wadzonych w 1807 i 1843 r. samorządy lokalne wsi uzyskały w miarę jednolitą postać, natomiast formy samorządów miejskich zostały uregulowane przez odrębne dla każdego miasta akty wewnętrzne¹⁶. Momentem przełomowym w historii szwedzkiego samorządu terytorialnego był rok 1862. W tym czasie weszło w życie zarządzenie o samorządach lokalnych. Na jego mocy w granicach parafii utworzono okręgi gminne. Powstał także samorząd na szczeblu okręgu. Efektem reformy było utworzenie 2498 gmin oraz 25 okręgów.

Intensywny rozwój gospodarczy Szwecji w XX wieku sprawił, że niewielkie i jednocześnie bardzo liczne gminy nie były w stanie sprostać nowym, coraz bardziej złożonym zadaniom. Z tego względu w II poł. XX wieku przeprowadzono kilka reform scalających. W wyniku reformy z 1952 r. liczbę gmin zredukowano do 1037, natomiast po reformie z lat 1962–1974 zostało ich 278¹⁷.

4. Współczesna struktura i podstawa prawna samorządu terytorialnego

Pozostałe reformy nie były aż tak spektakularne i obecnie Szwecja jest podzielona na 21 okręgów (po szwedzku *län* jest odpowiednikiem polskiego województwa) oraz 290 gmin (szwedzkie *kommun*)¹⁸. Jednostki samorządu terytorialnego są bardzo zróżnicowane pod względem powierzchni i liczby ludności.

Samorząd terytorialny w Szwecji funkcjonuje na mocy *Aktu o Formie Rządu* z 1974 roku. Zgodnie z rozdz. I art. 7 państwo dzieli się na jednostki samorządu terytorialnego szczebla lokalnego (*primärkommuner*) i regionalnego (*landstingskommuner*). W Konstytucji zagwarantowane jest także prawo do podejmowania decyzji w gminach i w okręgach przez wybieralne organy oraz prawo do pobierania podatków na realizację zadań własnych¹⁹.

Najistotniejszym dokumentem ustalającym szczegółowe zasady i zakres funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego jest *Ustawa o samorządzie lokalnym* z 13 czerwca 1991 roku. Reguluje ona m.in.: podział na gminy i okręgi oraz przynależność do nich, uprawnienia, organizację i działalność poszczególnych organów samorządu lokalnego, wybór przedstawicieli, powoływanie zespołów i komisji, procedury

¹⁶ A. Lipska-Sondecka, op. cit., s. 57.

¹⁷ M. Popławski, op. cit., s. 34.

¹⁸ W polskiej literaturze różnie tłumaczona jest nazwa wyższego szczebla samorządu terytorialnego w Szwecji. Można spotkać się z określeniami takimi jak: województwo, okręg wojewódzki, okręg terytorialny, okręg, powiat, region. Autor w celu ujednoczenia nazewnictwa posługuje się nazwą okręg zgodnie z: Konstytucja Królestwa Szwecji, przeł. K. Dembiński, M. Grzybowski, Warszawa 2000.

¹⁹ *Akt o formie rządu*, rdz. 1, art. 7. <http://rkrattsbaser.gov.se/sfst?bet=1974:152> (22.05.2017).

współdecydowania, administrację finansową, kontrolę oraz orzecznictwo o legalności powziętych decyzji²⁰.

Wszystkie okręgi i gminy są zorganizowane na tych samych zasadach prawnych. Jednak w dwóch z nich – Gotland i Sztokholm, występują pewne różnice. Gotland składa się tylko z jednej gminy, obejmującej całe terytorium okręgu. Rada tej gminy wypełnia więc wszystkie zadania jakie są przypisane organom samorządowym wyższego szczebla²¹. Organy okręgu Sztokholm, zgodnie z rdz. 2, art. 6 *Ustawy o samorządzie lokalnym*, mogą przejmować odpowiedzialność za niektóre zadania gmin, jeżeli współpraca nie może odbyć się w inny sposób²². Jest to spowodowane tym, że w skład okręgu wchodzi stolica Szwecji – Sztokholm. Rada okręgu Sztokholm najczęściej przejmuje zadania, które są zbyt rozległe i kosztowne do zarządzania dla poszczególnych gmin oraz dotyczące rozwoju handlu i przemysłu w skali regionu²³.

5. Rada gminy i rada okręgu

Prawo do podejmowania decyzji w gminach i w okręgach przysługuje wybieralnym zgromadzeniom jakim są rady. W skład rady wchodzi stali członkowie i ich zastępcy, wybierani przez społeczności lokalne w odbywających się co 4 lata wyborach powszechnych. Wybory samorządowe organizowane są równocześnie z wyborami parlamentarnymi. Czynne prawo wyborcze przysługuje osobom zarejestrowanym jako mieszkańcy gminy lub okręgu, które są jednocześnie obywatelami Szwecji, innych państw Unii Europejskiej, Islandii albo Norwegii oraz najpóźniej w dniu wyborów ukończyli 18 lat i nie są pozbawieni swoich praw²⁴. Podstawą do nabycia statusu członka gminy przez jej mieszkańca jest posiadanie nieruchomości lub odprowadzanie podatku dochodowego w danej gminie. Członkiem okręgu zostaje członek gminy znajdującej się w obszarze tego okręgu²⁵. Mandat może wygasnąć przed upływem kadencji na skutek: utraty praw wyborczych, orzeczenia o nieważności wyborów do rady, bądź ujawnienia pomyłki w trakcie powtórnego liczenia głosów, która miałaby wpływ na podział mandatów. Dopuszczalne jest również zrzeczenie się mandatu, a także odebranie go

²⁰ *Local government in Sweden – organisation, activities and finance*, the Ministry of Finance 2005, s. 7.

²¹ *Gotland*, <http://www.lansstyrelsen.se/gotland/en/Pages/default.aspx> (10.06.2016 r.).

²² *The Swedish Local Government Act*, rdz. 2, art. 6. <http://rkrattsbaser.gov.se/sfst?bet=1992:308>
Zadania te dotyczą z reguły obszarów takich jak: transport publiczny, zaopatrzenie w wodę i gaz, czy planowania przestrzennego.

²³ *Stockholm County Council*, <http://www.sll.se/om-landstinget/Information-in-English1/About-Stockholm-County-Council/> (05.06.2016 r.).

²⁴ *The Swedish Local Government Act*, rdz. 4, art. 2.

²⁵ M. Popławski, op. cit., s. 37.

przez radę w określonych Ustawą warunkach²⁶. Zastępcy radnych również są wybierani w wyborach bezpośrednich. Ich liczba nie może przekroczyć połowy składu rady gminy. Zastępcy, pełniąc obowiązki radnego, korzystają ze wszystkich jego uprawnień²⁷.

Czteroletnia kadencja rady rozpoczyna się 1 listopada w danym roku wyborczym. Rada w zależności od wielkości gminy liczy od 31 do 101 radnych (zawsze nieparzysta liczba). Wybiera spośród siebie przewodniczącego i co najmniej jednego zastępcę. Jego zadaniem jest zwoływanie sesji, przewodniczenie obradom oraz utrzymanie należytego porządku podczas spotkań²⁸.

Rada jest odpowiedzialna za opracowanie regulaminu obrad, uchwalanie budżetu gminy, wyznaczanie kierunków rozwoju. Posiada uprawnienia do nakładania podatków oraz prawo powoływania i obsadzania innych organów samorządowych²⁹. Do kompetencji rady należy również wydawanie zarządzeń porządkowych, opinii, zatwierdzanie planu finansowania bieżących zadań i spodziewanych inwestycji, ustalanie obsady etatowej danej jednostki samorządu lokalnego, a także określanie wynagrodzenia i ogólnych warunków pracy urzędników samorządowych³⁰.

6. Komitet wykonawczy i komitety specjalne

Głównym organem zarządzająco-wykonawczym w gminie i w okręgu jest komitet wykonawczy. Jest on obligatoryjnie powoływany przez radę, spośród członków zwycięskiej partii politycznej.

Upartyjnienie organów samorządowych w Szwecji, w przeciwieństwie do państw postkomunistycznych, jest postrzegane jako zjawisko pozytywne. Agnieszka Lipska-Sondecka stwierdziła, że: „Bardzo istotnym mechanizmem umożliwiającym skuteczne wykonywanie funkcji egzekutywy w modelu szwedzkim jest kreowanie jego składu spośród członków partii politycznej, która w wyborach uzyskała największe poparcie. Wg R.A.W. Rhodesa, taka zasada jest przeniesieniem aktywności politycznej mieszkańców gmin szwedzkich, jak również bardzo sprawnie działającego systemu politycznego (...). Upartyjnienie struktur uchwałodawczych i wykonawczych w rzeczywistości szwedzkiej nie jest czymś niewłaściwym, ani też swoistą patologią, to prawidłowość w funkcjonowaniu społeczności lokalnej. Wskazuje to na ogromny dystans, jaki dzieli państwa

²⁶ Ibidem, s. 38.

²⁷ A. Lipska-Sondecka, op. cit., s. 64.

²⁸ *The Swedish Local Government Act*, rdz. 5, art. 1 oraz art. 5-7.

²⁹ Ibidem, rdz. 3, art. 9.

³⁰ A. Lipska-Sondecka, op. cit., s. 64.

Europy Środkowowschodniej od krajów skandynawskich w zakresie budowy podstaw społeczeństwa obywatelskiego (...)"³¹.

Komitet wykonawczy odgrywa istotną rolę, odpowiadając m. in.: za przygotowywanie projektu budżetu, planów ekonomicznych, planów zagospodarowania przestrzennego, sprawowanie nadzoru nad administracją. W zakres jego obowiązków wchodzi także: długoterminowe planowanie, sprawy ekonomiczne oraz współpraca z radą i innymi organami samorządowymi w celu skoordynowania działalności danej jednostki terytorialnej³².

Oprócz komitetu wykonawczego rada może powołać również inne rodzaje komitetów, które różnią się ze względu na pełnione funkcje i zasięg działalności. Istnieją komitety: działające na terenie całej gminy lub okręgu, wykonujące swe funkcje jedynie na określonym obszarze, realizujące zadania w ramach podmiotów infrastruktury, podległe innym komitetom, oraz wspólne dla różnych jednostek samorządowych³³.

Ilość członków poszczególnych komitetów i ich wybór należy do rady. Kontrolą zajmuje się komitet wykonawczy. Rady decydują samodzielnie jakie komitety są dla nich niezbędne i za co powinny być odpowiedzialne. Wiele gmin łączy działalność poszczególnych komitetów w celu realizacji zadań złożonych, bądź dzieli zadania z jednej dziedziny pomiędzy kilka komitetów³⁴.

7. Zadania gminy

Konstytucja Szwecji nie określa dokładnego podziału kompetencji między organy państwowe i jednostki samorządu lokalnego. Za ustalanie zakresu obowiązków na poszczególnych szczeblach administracji odpowiada parlament. Czyni to przede wszystkim w formie ustaw. Natomiast o wykonywaniu zadań dodatkowych decydują władze i mieszkańcy danej jednostki samorządowej³⁵.

Zadania, jakie mają być realizowane na szczeblu gminy określają ustawy regulujące różne dziedziny życia. Najistotniejsze z nich zawarte są w: *Ustawie o świadczeniach socjalnych z 2001 r. (Socialtjänstlag)*³⁶, *Ustawie o usługach medycznych z 1982 r. (Hälso- och sjukvårdslag)*, *Ustawie o ochronie zdrowia i środowiska z 1998 r. (Förordning*

³¹ A. Lipska-Sondecka, op. cit., s. 65.

³² Ibidem, s. 64–65.

³³ M. Popławski, op. cit., s. 46; *The Swedish Local Government Act*, rdz. 6 art.5.

³⁴ *Local Government in Sweden*, <http://www.lysator.liu.se/nordic/mirror2/SI/security/localgov.html> (05.07.2016).

³⁵ *Local government in Sweden – organisation...*, s. 11.

³⁶ „Svensk författningssamling” 2001:453.

om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd)³⁷, Prawie szkolnym z 2010 roku (Skollag)³⁸. Szczegółowo precyzują je wskazane w ustawach instytucje państwowe.

Jak wyżej wspomniano na działalność gmin składają się zadania obowiązkowe oraz zadania fakultatywne. Zadania obowiązkowe gminy dotyczą: edukacji, opieki społecznej, planowania zagospodarowania przestrzeni, ochrony środowiska, służb ratowniczych. Zadania fakultatywne również mogą być związane z wymienionymi wcześniej obszarami. Dodatkowo gminy podejmują aktywność w zakresie: kultury, rekreacji i wypoczynku, dostarczania energii, utrzymania ulic, usług o charakterze technicznym³⁹.

Gminy ponoszą odpowiedzialność za system edukacji, z wyjątkiem szkolnictwa wyższego. Prowadzą przedszkola, dziewięcioletnie szkoły podstawowe w których odbywa się trójstopniowa edukacja dzieci w wieku od 7 do 16 lat, szkoły ponadpodstawowe oraz szkolnictwo specjalne w zakres którego wchodzi m.in.: szkoły dla osób niepełnosprawnych, dorosłych czy imigrantów. Zadania gmin z zakresu narodowego systemu edukacji dzieci i młodzieży oraz narodowego systemu edukacji dorosłych precyzuje wspomniana *Ustawa szkolna*⁴⁰.

W ramach świadczenia usług socjalnych gminy zapewniają mieszkańcom usługi określone w *Ustawie o świadczeniach socjalnych*. Należą do nich: opieka nad dziećmi, starszymi, niepełnosprawnymi, a także specjalne świadczenia rodzinne. Gminy dostarczają mieszkania i całodobową opiekę dla osób starszych oraz dla osób niepełnosprawnych. Wspierają finansowo osoby w trudnej sytuacji materialnej. Warto podkreślić, że w obszarze opieki socjalnej gminy posiadają dużą swobodę – mogą projektować programy zgodnie z lokalnymi potrzebami i celami określonymi w ustawie⁴¹.

Gminy zajmują się również planowaniem zagospodarowania terenu. W związku z tym odpowiadają za budownictwo mieszkaniowe, szkoły, umiejscowienie zakładów przemysłowych, projektowanie ulic, czy utrzymanie zieleni miejskiej⁴².

Część zadań zlokalizowanych na szczeblu gminy dotyczy ochrony środowiska i zdrowia jej mieszkańców, z czym wiąże się eliminowanie warunków szkodliwych dla człowieka oraz zapobieganie chorobom. Jest to ważny obszar działalności, do którego

³⁷ „Svensk författningssamling” 1998:899.

³⁸ „Svensk författningssamling” 2010:800.

³⁹ M. Kardas, C. Kucharska, op. cit., s. 104.

⁴⁰ *Local Government in Sweden...*, s. 11; M. Popławski, op. cit., s. 85.

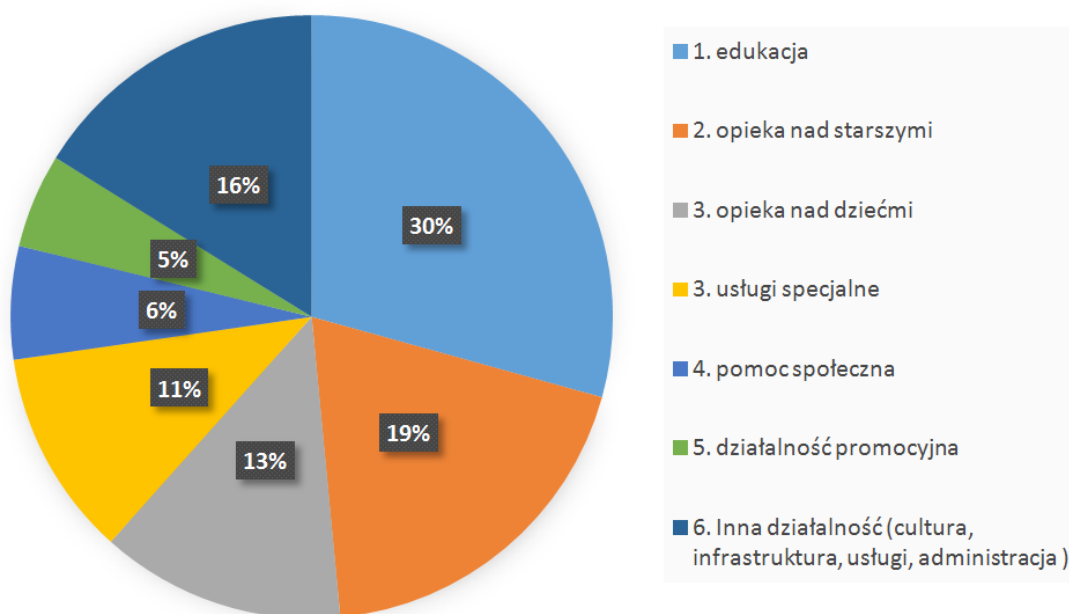
⁴¹ *Ibidem*.

⁴² *Ibidem*.

Szwedzi przywiązują dużą wagę. Dbłość o stan środowiska w Szwecji stoi na bardzo wysokim poziomie, o czym świadczy chociażby 90-procentowy wskaźnik recyklingu odpadów.

Zadania związane z ochroną środowiska realizowane są z reguły poprzez działalność specjalnej komisji, która bada m.in.: jakość wody pitnej, poziom zanieczyszczenia środowiska, warunki higieniczne w sklepach, restauracjach, miejscach użyteczności publicznej. Przedsiębiorstwa gminne odbierają odpady komunalne, prowadzą oczyszczalnie ścieków i dbają o czystość ulic⁴³.

Wydatki gmin

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Public Finance System Overview: Swedish Local and Regional Governments*, RatingsDirect on the Global Credit Portal, Standard&Poor, 2011.

Na gminie spoczywa ciężar ochrony przeciwpożarowej, obrony cywilnej oraz planowania awaryjnego na jej terytorium. Utrzymują służby ratownicze wchodzące w skład obrony cywilnej, podlegające bezpośrednio straży pożarnej⁴⁴.

⁴³ *Local government in Sweden*, <http://www.lysator.liu.se/nordic/mirror2/SI/security/localgov.html>, (20.06.2016); M. Popławski, op. cit., s. 92-93.

⁴⁴ *Ibidem*.

8. Zadania okręgu

Zadania okręgów również można podzielić na obligatoryjne i fakultatywne. Obowiązkiem samorządu regionalnego jest przede wszystkim zapewnienie opieki medycznej i dentystrycznej. W zależności od potrzeb i własnego uznania mogą również wykonywać zadania z zakresu oświaty, kultury i turystyki. Część zadań okręgi realizują wspólnie z gminami, o czym będzie mowa w dalszej części⁴⁵.

Rady okręgu sprawują nadzór nad działalnością zdecydowanej większości szpitali w Szwecji. Wyjątkiem są jedynie placówki prywatne oraz trzy gminy – Göteborg, Malmö i Gotlandia, które są odpowiedzialne za prowadzenie własnych systemów opieki medycznej⁴⁶.

Opieka medyczna w Szwecji oraz umożliwiający jego funkcjonowanie system ubezpieczeń społecznych są określane jako jedne z najlepszych na świecie. Każdy rezydent posiada w Szwecji dostęp do świadczeń zdrowotnych na równi z obywatelami. Pacjent nie może oczekiwać na usługi medyczne dłużej niż 90 dni. Bezpłatna opieka medyczna przysługuje dzieciom i młodzieży do lat 20, natomiast starsi muszą dopłacać do świadczonych im usług. Są jednak górne granice, zgodnie z którymi pacjent w ciągu roku nie może dopłacić więcej niż 900 SEK, co stanowi 1 – 2 stawki dzienne przeciętnego wynagrodzenia⁴⁷. Rady okręgów prowadzą różne programy szkoleniowe w zakresie pielęgniarstwa i innych zawodów medycznych (z wyjątkiem lekarzy), zarówno na poziomie ponadpodstawowym, jak i w ramach systemu szkolnictwa wyższego.

Współpracując z administracją państwową okręgi zapewniają wsparcie dla małych i średnich przedsiębiorstw, które otrzymują dofinansowania z regionalnych funduszy rozwojowych⁴⁸. Wiele okręgów wdraża w życie różne projekty związane z propagowaniem kultury w regionie, wspiera działalność teatralną, muzyczną. Organy samorządowe często współorganizują festiwale, występy artystów i inne wydarzenia o charakterze kulturalnym. Dzięki ich inicjatywom odrestaurowywane są również obiekty dziedzictwa narodowego.

Niektóre zadania powierzone jednostkom samorządu terytorialnego wymagają od nich współpracy. Najistotniejsze związane są z lokalnym i regionalnym transportem publicznym, który często spoczywa na przedsiębiorstwach gminnych.

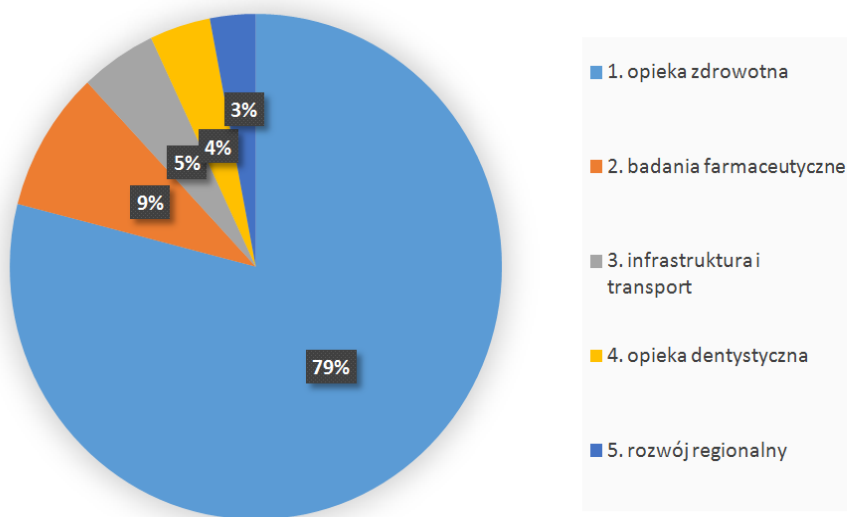
⁴⁵ *Local government in Sweden...*, s. 11.

⁴⁶ *Ibidem*.

⁴⁷ *Health care in Sweden*, <https://sweden.se/society/health-care-in-sweden/> (30.06.2016).

⁴⁸ *Local government in Sweden...*, s. 11.

Wydatki w okręgach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Public Finance System Overview: Swedish Local and Regional Governments*, RatingsDirect on the Global Credit Portal, Standard&Poor, 2011.

9. Finanse jednostek samorządu terytorialnego

Mnogość zadań stawianych jednostkom samorządu terytorialnego, wynikająca z decentralizacji administracji publicznej w Szwecji, wiąże się z nakładami pieniężnymi, niezbędnymi do ich realizacji. Samorzady, pełniące istotną rolę w szwedzkim modelu państwa opiekuńczego, pochłaniają blisko 38 procent wydatków w sektorze publicznym i skupiają 28 procent wszystkich zatrudnionych. Najważniejsze zadania gmin, zlokalizowane w obszarze edukacji i usług socjalnych, pochłaniają blisko 60 procent wszystkich nakładów. W przypadku okręgów, zadania związane z opieką zdrowotną stanowią około 75 procent wydatków⁴⁹.

Instytucja samorządu terytorialnego, na skutek reform scalających, zaczęła rozwijać się gwałtownie i zyskiwać na znaczeniu w latach 60. i 70. XX w. Mimo że w latach 80. proces ten nieco zwolnił, zrodziła się potrzeba przeprowadzenia reform systemu finansowego na szczeblu samorządowym. Najważniejsze zmiany dotyczące finansowania samorządów z budżetu państwa zostały wprowadzone w 1993 i 1996 roku.

⁴⁹ R. Nallathiga, *The System of Local Government Finance: A Study of Select Countries*, NIFM "Journal of Public Financial Management" Vol. 4, No. 2.

W wyniku pierwszej reformy, większość specjalnych dotacji państwowych zastąpiono dotacjami ogólnymi. Odwrócono proporcje tak, że dotacje ogólne stanowią obecnie około 2/3 wszystkich subwencji państwowych. Przyjęto obowiązującą do dziś zasadę, zgodnie z którą skutki finansowe decyzji w których państwo zleca określone działania jednostkom samorządu terytorialnego muszą być pokryte z budżetu państwa. Taki obowiązek nie występuje w przypadku realizacji zadań dobrowolnie podjętych przez organy samorządowe oraz decyzji wpływających tylko pośrednio na sytuację samorządu. Po wprowadzeniu reformy państwo zmniejszyło dotacje dla jednostek samorządowych i dziś oscylują one w granicy 15 procent wszystkich wpływów. Celem dotacji jest wyrównywanie różnic wynikających z wpływów podatkowych i wydatków w poszczególnych gminach. Zmiany te okazały się niewystarczające, dlatego przystąpiono do prac nad nowymi rozwiązaniami⁵⁰.

Efektorem intensywnych prac była reforma z 1996 r. wprowadzająca system wyrównawczy. Został on gruntownie zreformowany ustawami, które weszły w życie z dniem 1 stycznia 2005 roku. Jego głównym zadaniem jest wyrównywanie dochodów i kosztów w przeliczeniu na jednego mieszkańca, przy czym istnieją odrębne systemy wyrównawcze dla gmin i dla okręgów.

System opiera się na trzech głównych elementach. Pierwszy to dotacje państwowe związane z liczbą ludności w danej jednostce samorządowej. Dwa kolejne noszą nazwę Robin Hood Tax⁵¹ i opierają się na zasadzie „zabrać bogatym, dać biednym”. W praktyce funkcjonuje to w ten sposób, że jednostki samorządowe posiadające dochód w przeliczeniu na 1 mieszkańca powyżej średniej wspierają finansowo te, których dochód jest mniejszy niż średnia krajowa. Odrotna sytuacja ma miejsce w przypadku wyrównywania kosztów ponoszonych przez gminy. System wyrównawczy został zmodernizowany ustawami, które weszły w życie z dniem 1 stycznia 2005 r. Tym samym ukształtowany został obecny system finansowania samorządów terytorialnych w Szwecji⁵².

W ramach wyrównywania dochodów jednostki samorządu terytorialnego z potencjałem poniżej poziomu ustalonego przez państwo otrzymują dotację wyrównawczą od państwa⁵³. Natomiast gminy i okręgi, które tę średnią przekraczają uiszczają

⁵⁰ *Local government in Sweden...*, s. 14; R.Nallathiga, op. cit.

⁵¹ Nasuwa się w tym miejscu porównanie do polskiego „janosikowego”.

⁵² *Local government in Sweden...*, s. 16.

⁵³ Takie rozwiązanie wynika z mocno zakorzenionej w szwedzkiej mentalności zasady *jantelagen*, zgodnie z którą wszyscy są równi, a ponadto nie należy manifestować w żaden sposób swojej wyższości na jakiegokolwiek płaszczyźnie.

dotatkowe opłaty na rzecz państwa. Rozliczeniami wyrównawczymi zajmuje się Szwedzka Agencja Podatkowa.

Wyrównanie kosztów związane jest z nakładami jakie ponoszą jednostki terytorialne na realizację zadań obligatoryjnych. Zwiększone wydatki te mogą być związane np.: z niekorzystną strukturą wiekową, warunkami otoczenia, transportem publicznym, czy imigrantami. Katalog tych przyczyn jest ściśle określony i opiera się na jasnych kryteriach. Podobnie jak w przypadku wyrównywania dochodów, gminy i okręgi znajdujące się w niekorzystnej sytuacji otrzymują dotacje od państwa, natomiast pozostałe gminy uiszczają dodatkowe opłaty⁵⁴.

Dochody jednostek samorządowych w Szwecji⁵⁵		
Źródło dochodu	Gminy	Okręgi
Wpływy z podatków	68 %	74 %
Granty rządowe	11 %	6 %
Opłaty i prowizje	7 %	3 %
Specjalne dotacje rządowe	5 %	3 %
Czynsze i dzierżawy	3 %	-
Sprzedaż usług i umowy	1 %	-
Dotacja na badania farmaceutyczne	-	10 %
Inne wpływy	5 %	5 %

Źródło: opracowanie własne na podstawie Olga Miroshnyk, *Institute of local self – government in Sweden*, National Security & Defence, 2009 (1), http://www.razumkov.org.ua/eng/files/category_journal/NSD105_eng_8.pdf, (07.08.2016 r.).

Wpływy finansowe do gmin pochodzą z różnych źródeł. Najważniejszym są podatki, które stanowią blisko 70 procent wszystkich wpływów. Mniej istotne są granty rządowe, różnego rodzaju opłaty, wpływy z tytułu sprzedaży usług, czynszów i dzierżaw⁵⁶.

⁵⁴ M. Popławski, op. cit., s. 61–73; *Local government in Sweden...*, s. 16.

⁵⁵ Dane przedstawione w tabeli przedstawiają wpływy finansowe jednostek samorządowych z 2006 r., jednak przez ostatnie lata proporcje między wpływami nie ulegają większym zmianom.

⁵⁶ M. Popławski, op. cit., s. 58-59.

Szwedzki system podatkowy jest bardzo rozbudowany, co jest bezpośrednim następstwem polityki realizującej koncepcję *welfare state*. Szeroki zakres usług socjalnych i medycznych, darmowa edukacja, świadczenia pieniężne dla potrzebujących wymagają ogromnych nakładów finansowych, dlatego podatki w Szwecji należą do najwyższych na świecie. Obecnie można jednak zaobserwować tendencję spadkową, biorąc pod uwagę stosunek podatków do PKB Szwecji. W 2003 r. stanowiły one 45,6 procent PKB, natomiast w 2013 r. 42,8 procent co dało Szwecji szóste miejsce w Europie (najwyższe podatki w Danii – 48 procent PKB)⁵⁷.

Największe wpływy samorządom lokalnym zapewnia podatek od osób fizycznych. Jest to podatek gminny, którego wysokość zależy od decyzji władz lokalnych. Dzieli się na trzy rodzaje: z tytułu zatrudnienia, z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej oraz z tytułu posiadanego kapitału. Tylko ten ostatni rodzaj podatku dochodowego jest podatkiem państwowym⁵⁸.

Cechą systemu finansowego na szczeblu lokalnym w Szwecji jest również wymóg zbilansowanego budżetu. Jego zasady zostały określone w ustawie o samorządzie terytorialnym. Projekt budżetu przygotowuje komitet wykonawczy. Następnie rada przyjmuje projekt oraz stawki podatkowe na kolejny rok kalendarzowy. Zgodnie z ustawą, powinna to zrobić najpóźniej do końca listopada, a w szczególnych przypadkach do końca grudnia. Plan budżetowy powinien być sporządzony tak, żeby wydatki były mniejsze niż dochody⁵⁹.

Jak już wyżej wspomniano, samorządy terytorialne posiadają prawo do pobierania lokalnych podatków w celu realizacji powierzonych im zadań. Wynika ono bezpośrednio z art. 4 rdz. 14 *Aktu o formie rządu*. Jednak ze względów ekonomicznych w latach 1991–1993, zakazano podwyższania podatków lokalnych, natomiast w 1994 r. wprowadzono specjalne dotacje dla jednostek samorządowych, które utrzymywały je na niezmiennym poziomie. Sytuacja zaczęła wracać do normy pod koniec lat 90. XX wieku⁶⁰.

Oprócz podatków i dotacji państwowych władze lokalne uzyskują wpływy finansowe pobierając opłaty za niektóre usługi. Mogą one obejmować dodatkową opiekę nad dziećmi, starszymi, usługi medyczne itp. Mniej istotne są przychody z tytułu odsetek, czy sprzedaży akcji spółek będących własnością władz lokalnych⁶¹.

⁵⁷ *Taxation trends in the European Union, Data for the EU Member States, Iceland and Norway, 2015 edition*, Eurostat, s. 121–124.

⁵⁸ M. Popławski, op. cit., 60.

⁵⁹ *The Swedish Local government act*, rdz. 8.

⁶⁰ *Local government in Sweden...*, s. 15.

10. Audyt i kontrola działalności samorządu

Audyt to niezależna działalność doradcza oraz weryfikująca, która ma na celu usprawnienie operacyjne danej organizacji, pomoc w osiągnięciu jej celów oraz udoskonalanie zarządzania ryzykiem i organizacją. W przypadku samorządów lokalnych najczęściej mówimy o audycie finansowym, zajmującym się badaniem sprawozdania finansowego przedstawiającym sytuację gospodarczą danej jednostki terytorialnej.

Szwecja w porównaniu do innych krajów europejskich posiada jednak dość specyficzny system audytu na szczeblu samorządowym. Obejmuje on również kontrolę polityczną oraz kontrolę stanowisk kierowniczych. Działalnością rewizyjną zajmują się politycy, którzy wraz z zastępcami są wybierani przez rady na początku kadencji. W każdej gminie i okręgu musi działać co najmniej trzech audytorów wraz z zastępcami. Audytorzy są niezależni od władz rządowych i uważani za lokalny instrument ochrony interesów obywateli⁶².

Funkcje audytora z reguły pełnią osoby, które nie są wyspecjalizowane w tej dziedzinie. Dlatego korzystają oni z fachowych ekspertyz przygotowywanych przez specjalistów z różnych dziedzin. W tej kwestii ustawa o samorządzie terytorialnym nie stawia żadnych wymagań, pozostawiając władzom lokalnym organizacyjną swobodę w tym zakresie.

Do zadań audytorów należy kontrola działalności komitetów, przedsiębiorstw gminnych, oraz federacji lokalnych, o których mowa w art. 17 i 18 rdz. 3 *Ustawy o samorządzie lokalnym*. Kontroli nie podlega jednak rada. Działalność audytorów polega na badaniu działań przeprowadzanych przez wskazane organy pod względem prawno-proceduralnym i finansowym. Jeżeli wykazane w trakcie inspekcji nieprawidłowości nasuną podejrzenie popełnienia przestępstwa, czy zlekceważenia zalecenia sądu administracyjnego, audytor jest zobowiązany przedstawić odpowiedni raport radzie. Ponadto audytorzy corocznie sporządzają sprawozdanie z całej swojej działalności, zawierając w nim wyniki kontroli oraz nasuwające się w związku z nią spostrzeżenia i wnioski⁶³.

Jednostki samorządowe realizują łącznie blisko 70 procent wszystkich zadań publicznych, stąd też niezbędna jest kontrola prawna, ekonomiczna i polityczna tych jednostek przez państwo. Nadzór państwa nad władzami lokalnymi jest sprawowany za

⁶¹ Ibidem, s. 17.

⁶² *Sveriges Kommuner och Landstig, 2014 1 (5)*, http://skl.se/download/18.59311cdd145ac7ef71cd2666/1400766421399/Audit_and_accountability_local_government_Sweden_2014_SALAR.pdf, (10.07.2016).

⁶³ M. Popławski, op. cit., s. 50–53; *The Swedish Local Government Act*, rdz. 9.

pośrednictwem agencji rządowych takich jak np.: Krajowa Rada Zdrowia i Opieki Społecznej, Narodowa Agencja Edukacji, a na szczeblu okręgu również przez urzędy wojewódzkie.

Kontrola państwowa pełni dwojaką rolę – z jednej strony nadzoruje, czy działania władz lokalnych są zgodne z przepisami prawa, a z drugiej wskazuje niedociągnięcia wraz z możliwościami ich usunięcia. W ramach kontroli nie można unieważnić poszczególnych decyzji, jednak istnieje możliwość wstąpienia na drogę sądową celem ich weryfikacji, bądź nałożenia kary finansowej⁶⁴.

Działalność władz samorządu lokalnego mogą również kontrolować mieszkańcy danej jednostki terytorialnej. Każdy z nich ma prawo do informacji na temat działań swoich przedstawicieli. Jeżeli zostaną wykryte dane nieprawidłowości, mieszkańcy mogą wystosować wniosek do odpowiednich organów lub samodzielnie wstąpić na drogę sądową. Sąd może uchylić wadliwą decyzję, choć nie może zastąpić jej wydając orzeczenie merytoryczne.

Osoba bezpośrednio dotknięta skutkiem decyzji związanej z wykonywaniem zadań z zakresu administracji publicznej na szczeblu samorządowym może złożyć skargę administracyjną. Dotyczy to takich spraw jak: pomoc społeczna, usługi medyczne, czy wydanie pozwolenia na budowę⁶⁵.

11. Konkluzje dotyczące szwedzkiego modelu samorządu terytorialnego

Szwecja to 9 milionowe państwo, które przede wszystkim dzięki wprowadzeniu w latach 30. XX w. polityki realizującej koncepcję *welfare state* zyskało sporą popularność. Dla wielu model szwedzki jest swego rodzaju trzecią drogą, kompromisem między nieograniczonym wolnorynkowym kapitalizmem, a bezpieczeństwem socjalnym stagnacyjnych komunistycznych dyktatur. Krytycy modelu szwedzkiego już od dawna przewidują jego upadek i doszukują się przejawów dezaktualizacji. Mimo tego Szwecja nadal powszechnie kojarzy się z rozwojem, wysokim poziomem życia, rozbudowaną opieką socjalną i medyczną⁶⁶.

Jedną z przyczyn dobrej kondycji modelu „państwa opiekuńczego” w Szwecji jest właśnie silna decentralizacja i rozbudowane struktury samorządu lokalnego. Jak już wyżej wspomniano, blisko 70 procent zadań z zakresu administracji publicznej jest realizowanych w gminach i okręgach. Takie rozwiązanie współgra z wrodzonym u Szwedów poczuciem solidarności i zaangażowaniu w życie lokalnej społeczności. Mimo

⁶⁴ *Local government in Sweden....*, s. 13.

⁶⁵ *Ibidem*.

⁶⁶ *Szwecja. Przewodnik nieturystyczny*, Warszawa 2010, s. 9.

interwencjonizmu państwowego, który jest nieodłącznym elementem prowadzonej przez Szwecję polityki, z powodzeniem można uznać, że jej mieszkańcy tworzą społeczeństwo obywatelskie, nie ustępując w tym względzie innym państwom kapitalistycznym⁶⁷.

Sprawna działalność organów samorządowych sprawia, że państwo powierza im coraz więcej zadań do realizacji, czuwając jednocześnie nad ich należytym wykonaniem. Umożliwia to system finansowania, gruntownie zreformowany w latach 90. XX wieku. Dziś subwencje państwowe dla samorządu nie przekraczają 15 procent ich środków finansowych. Zdecydowana większość to wpływy własne, co daje władzom lokalnym niezależność i umacnia ich pozycję.

Szwedzi stworzyli system terytorialnej władzy samorządowej, który jest pozytywnie postrzegany przez mieszkańców innych państw. Ramy instytucjonalne dla samorządu lokalnego w Szwecji zostały uznane przez agencję ratingową Standard & Poor's za jedne z najbardziej sprzyjających na świecie i zostały uhonorowane najwyższym indeksem – AAA⁶⁸.

Wydaje się, że proces decentralizacji i wzmacniania samorządu terytorialnego będzie trwał nadal. Przykład Szwecji pokazuje, że nie zawsze warto podążać za światowymi trendami, chociażby popularnym w II poł. XX w. neoliberalizmem. Każdy kraj jest wyjątkowy i niepowtarzalny, dlatego mając na uwadze skuteczność wprowadzanych zmian trzeba brać pod uwagę jego specyfikę. Właśnie takie podejście, nie zaś kopiowanie gotowych rozwiązań, jest podstawą do osiągnięcia sukcesu na miarę Szwecji.

Marek Mierzwa: student II roku prawa na Wydziale Prawa i Administracji w Lublinie. W roku akademickim 2015/2016 r. wygrał lokalny konkurs z prawa rzymskiego oraz uczelniany konkurs z historii doktryn politycznych i prawnych. Reprezentował UMCS na ogólnopolskiej Olimpiadzie Historyczno-Prawnej im. Prof. M. Szczanieckiego, zajmując I miejsce. Pełni funkcję Przewodniczącego Sekcji Prawa Cywilnego Studenckiego Koła Naukowego Prawników UMCS. Jest stypendystą Rektora UMCS.

⁶⁷ Ibidem, s. 78–90.

⁶⁸ *Public Finance System Overview: Swedish Local and Regional Governments*, RatingsDirect on the Global Credit Portal, Standard&Poor, s. 2.